

‘Israël, onze oudste broer’

‘Israël, onze oudste broer’, zegt de paus. In de afgelopen zestig jaar heeft de houding van de Rooms-Katholieke Kerk naar het Joodse volk een positieve verandering ondergaan. Toch zien we in deze dagen ook in landen die bekendstaan als zeer katholiek het antisemitisme heftig opblaaien. Wat is hier aan de hand?

Paula Leitner

is geboren in een katholiek gezin en opgegroeid in een charismatische, oecumenische setting. Ze is voorbidster en ambassadeur voor TJCI in Europa (‘Op Weg naar de Tweede Vergadering in Jeruzalem’).

Het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) is een draaipunt geweest in de theologie en in de houding van de katholieke kerk naar haar Joodse broers en zussen. Daar waar eeuwenlang de vervangingstheologie heerste en Joden werden veracht als verworpen door God, is er nu een erkenning van Israël als haar oudste broer. Interne en externe commissies ter bevordering van de relaties met de Joden maken

Er is nog antisemitisme in de wereld, omdat er nog steeds antisemitisme in de kerk is

deel uit van deze koerswijziging van het Vaticaan. De laatste drie pausen hebben een houding van verootmoediging en verzoening getoond naar de Joodse gemeenschap. Begin februari dit jaar heeft paus Franciscus een brief geschreven aan zijn Joodse broers en zussen in Israël. Hierin liet hij weten, dat de katholieke kerk elke vorm van antisemitisme en anti-judaïsme verwerpt en dat uitingen van haat naar Joden en het jodendom een zonde tegen God zijn.

Ook op lokaal niveau, in bisdommen en gemeenschappen, zijn er initiatieven van toenadering tussen katholieken en Joden. Hier wordt veel rijkdom ervaren in de vriendschapsrelatie en in het ontdekken van Joodse zienswijzen.

Ook bestaat er sinds 2000 een dialoog met de Messiasbelijdende Joden. De eerste jaren was deze dialoog onofficieel, nu maakt zij deel uit van de dicasterie (congregaties, pauselijke raden en pauselijke rechtbanken) voor de geloofsleer. Hiervoor is gekozen vanuit het bewustzijn dat de kerk in de dialoog met de Messiasbelijdende Joden iets leren kan over haar eigen identiteit.

ANTISEMITISME IN KATHOLIEKE LANDEN

Helaas is er vaak een groot verschil tussen de leer van de katholieke kerk en de praktijk. Dit speelt zeker een belangrijke rol in het feit dat er in katholieke landen als Ierland en Spanje zoveel antisemitisme is naast alle eerdergenoemde positieve ontwikkelingen. Ook zei een bevriend katholiek priester ooit: ‘Er is nog antisemitisme in de wereld, omdat er nog steeds antisemitisme in de kerk is.’ Deze uitspraak is me bijgebleven en ik denk dat er veel waarheid in zit. Hoe komt het dat er in ons midden, als katholieke kerk, nog steeds antisemitisme is? Laten we eerst wat algemene geestelijke principes onder de loep leggen, voordat we de specifieke situaties in Spanje en Ierland gaan bekijken.

EEN NIEUWE FAÇADE

In 2018 was ik op een gebedsreis van TJCI naar Portugal om daar te leren

De Sint-Pietersbasiliek in Rome. (foto: Kai Pilger, Pexels)

over de geschiedenis van de inquisitie in dat land. TJCI is een visie voor verzoening en eenheid in het lichaam van Christus, werkend aan de heling van de eerste scheiding (die tussen Jood en niet-Jood was, zie TJCI.nl). Terwijl we in Coimbra van de hoofdzetel van de Inquisitie naar een andere historische plek liepen, kwamen we langs een kerk. De kerk en haar voorgevel waren in belabberde staat: afbladderende verf, scheuren in het pleisterwerk en in het geheel vervallen. Een paar meter voor dit gebouw, los ervan, was een nieuwe façade opgetrokken. Deze was in veel betere staat dan de originele façade van het gebouw. Dit was voor mij een beeld van wat wij mensen vaak geestelijk doen: we kunnen een oude zienswijze op een gegeven moment verwerpen voor iets nieuws, maar als we ons niet verootmoedigen over wat fout is geweest, is het alsof we een nieuwe façade voor het oude gebouw plaatsen. Het blijft echter losstaan van elkaar...

DE SCHULDBELIJDENIS VAN PAUS JOHANNES PAULUS II

Velen van ons hebben waarschijnlijk een beeld van de katholieke kerk dat zij zichzelf als onfeilbaar ziet. Nu bestaat er zo iets als onfeilbaarheid in de katholieke kerk, maar dit geldt alleen inzake uitspraken over geloof en moraal en onder zeer specifieke voorwaarden. De kerk als instituut is zeker niet onfeilbaar. Dat neemt niet weg, dat de leiding van de kerk nooit eerder vergeving had gevraagd voor zonden uit het verleden. De schuldbelijdenis door Johannes Paulus II in het jubeljaar 2000 is dan ook ongekend in de geschiedenis van de katholieke kerk. Wat ben ik dankbaar voor deze paus, die het lef had ('lev' is Hebreeuws voor 'hart') om vergeving te vragen voor begane zonden! En door zijn hele pontificaat (ambt, ambtsperiode) heeft deze paus deze houding van nederigheid en

gebrokenheid van hart gehad en uitgedragen. Ook zijn twee opvolgers zijn op deze nieuw ingeslagen weg voortgegaan. Niettemin, waar we opgeroepen worden door de Geest om dit voorbeeld te volgen, zie ik helaas eerder, dat we ons achter deze schuldbelijdenis verschuilen.

Zonder verootmoediging over de oude visie, is een nieuwe zienswijze als een losstaande gevel voor een oud gebouw

HET BADWATER VAN HET WOORD

In Efeze 5 vers 26 spreekt Paulus over de noodzaak van reiniging van de gemeente, de kerk, met het badwater door het Woord. De katholieke kerk heeft door de eeuwen heen in uitspraken het lezen van de Bijbel aangemoedigd. De praktijk was echter anders. Er werden regionale beperkingen op het lezen van de Bijbel opgelegd, Bijbels mochten vaak alleen in het Latijn gelezen worden

Er zijn nog steeds weinig katholieken die zelf de Bijbel lezen. (foto: Pavel Danilyuk, Pexels)

(een taal die de gewone gelovige niet machtig was) en ook de liturgie was tot aan het Tweede Vaticaans Concilie in het Latijn. Dit heeft ervoor gezorgd dat de gewone katholieke niet gestimuleerd

de persoonlijke schuldbelijdenis. Deze neemt zowel in de eucharistieviering als in het sacrament van verzoening (de biecht) een belangrijke plaats in. Maar de Bijbelse voorbeelden van

verootmoediging en vergeving vragen voor je land, volk of gemeenschap kennen we vaak niet. Voor velen van ons lijkt de schuldbelijdenis van de paus in het

jaar 2000 dan ook genoeg en is er geen reden om zijn voorbeeld te volgen.

DE KRACHT VAN VEROOTMOEDIGING

Persoonlijk heeft God mij geleid op een weg waarop ik heb mogen leren dat verootmoediging een krachtig wapen

is in de geestelijke strijd. De Bijbel staat vol van voorbeelden hoe voorbede en verootmoediging verandering brengen in het lot van de zondaars en hoe Gods toorn ermee wordt afgewend. In Exodus 32 is Mozes bereid zijn eigen leven te geven ter verzoening voor het volk na de zonde van het gouden kalf. Later gaat Aäron met een offergave van wierook tussen de levenden en de doden staan (Num. 16). Hiermee bewerkt hij verzoening voor het volk en stopt de plaag. Zelf maak ik veel gebruik van het gebed uit Daniël 8. Daniël is een rechtvaardige. Hij heeft niet de zonden van zijn voorvaders begaan, maar vraagt hier wel vergeving voor. Zijn voorbede wordt krachtig verhoord: het is het begin van de terugkeer van Israël uit de ballingschap. De dynamiek van 2 Kronieken 7 vers 14 wordt hier in gang gezet: door de verootmoediging en Gods vergeving wordt het land genezen. Dit vers uit Kronieken wordt vaak gebruikt bij het bidden om opwekking. Opwekking wordt zeker gegeven, maar wel nadat we vergeving vragen voor begane zonden!

WHAT WOULD JESUS DO?

Door de doop zijn we allemaal profeten, priesters en koningen. Dit geeft ons de autoriteit om voorbede te doen voor groepen mensen met wie we ons identificeren. Dit kan onze familie zijn, maar ook onze gemeenschap, onze kerk of ons land. De liefde die we hebben voor de mensen stuwt ons voort om voorbede te doen en vergeving te vragen. Jezus zelf heeft ons het mooiste voorbeeld gegeven. Zijn identificatie met ons en zijn liefde voor ons gingen zo ver, dat Hij voor ons 'een vloek' (Gal. 3:13) en 'tot zonde' (2 Kor. 5:21) is geworden. God wil zijn toorn niet uitstorten over mensen. Hij zegt zelf: 'Ik zocht naar iemand onder hen die een muur kon optrekken en voor Mijn aangezicht in de bres kon staan voor het land, zodat Ik het niet te gronde hoefde te richten, maar Ik vond

Dat een hele maatschappij zou liegen, past niet in ons wereldbeeld. We drinken dus zonder pardon de leugens van de Arabische media in

werd tot het lezen van de Bijbel. Met de ontwikkelingen van de afgelopen eeuw is de Bijbel inmiddels vrij toegankelijk voor iedereen. Toch zijn er, spijtig genoeg, nog steeds weinig katholieken die echt hun Bijbel lezen. Ik denk dat we hierdoor ook het reinigende badwater van het Woord missen. We kennen wel

niemand' (Ez. 22:30). Laten wij dit niet laten gebeuren en laten we bereid zijn in de bres te staan en ons te verootmoedigen in onze navolging van Hem!

WESTERSE BLINDHEID

Ik heb een aantal jaren in Israël mogen wonen, een enorm voorrecht. Ook op 7 oktober 2023 was ik in Israël en ben daar tot begin februari 2024 gebleven. Ik heb het verschil gezien tussen wat er werkelijk gebeurt en wat de reguliere media naar buiten brengt. Mijns inziens bestaat er in het Westen een algemene blindheid voor geestelijke dynamieken die nu ook in de berichtgeving een rol spelen. Een van die dynamieken is *takiyya*. *Takiyya* is een theologisch concept in de islam en betekent 'zich beschermen tegen'. Oorspronkelijk was dit alleen bedoeld voor moslims om, wanneer ze bedreigd werden, hun geloof te verbergen of te loochenen. Inmiddels lijkt deze theologische mogelijkheid om te liegen veel breder gebruikt te worden en is er naar de Arabische wereld een ander narratief dan naar de westerse wereld. Ook al leven we in een postchristelijke maatschappij, toch wordt de westerse wereld nog steeds getekend door joods-christelijke normen en waarden. Het idee dat een hele maatschappij zou kunnen liegen, past gewoon niet in ons wereldbeeld. We drinken dus zonder pardon de leugens in die via de Arabische media bewust in circulatie worden gebracht. Dit is iets waar de hele westerse wereld last van heeft. In de antisemitische houding van Ierland en Spanje spelen mogelijk meer geestelijke en politieke factoren mee. Wat gedachten hierover (van mij en van vrienden in Ierland) wil ik hieronder met u delen. Voelt u zich vrij om deze zienswijzen te toetsen.

VRIENDSCHAPSRELATIE

IERLAND – PLO

Door Ierlands nationale geschiedenis van de underdog zijn door de Engelse

overheersing, voelt Ierland een natuurlijke genegenheid voor wie de underdog is. In de huidige situatie lijken dat de Palestijnen te zijn. De eerdere strijd om onafhankelijkheid in Ierland wordt makkelijk vergeleken met de strijd van de Palestijnen om

een staat te hebben. Hier zien we hoe een valse, niet-Bijbelse identiteit (die van de underdog in plaats van het Bijbelse weten een geliefde natie onder God te zijn) een heel kromme uitwerking kan hebben. Daarnaast is er het feit dat er in de tijd van de IRA wapens vanuit Libië kwamen. De IRA kreeg hierdoor relaties met de PLO en andere islamitische Palestijnse groeperingen. Sinn Féin heeft deze nog steeds. Sinn Féin is op dit moment aan de macht in Noord-Ierland en is in Ierland bijna aan de macht gekomen. Hierdoor voelt de huidige Ierse regering zich genoodzaakt een deel van Sinn Féins beleid over te nemen, bijvoorbeeld wat betreft de relaties met de PLO.

Naast deze politieke achtergronden spelen ook katholieke ngo's een negatieve rol. Zij hebben vaak alleen contacten met de Arabische christenen en krijgen daardoor een heel eenzijdig beeld. De Arabische christenen zitten mijns inziens vanuit een overlevingsstrategie onder de geestelijke bedekking (ideologische invloed) van de islam. Hiermee overheerst de dominante moslimzienswijze op Israël onder Arabische christenen en wordt er niet naar Israël gekeken vanuit Bijbels oogpunt. Deze dominante visie wordt overgedragen naar katholieke instellingen in Ierland en de rest van de wereld.

HISTORISCHE DYNAMIEKEN IN SPANJE

In Spanje lijken er andere historische factoren te spelen. Ik denk dan aan de geschiedenis van de inquisitie, die

ik eerder heel kort heb genoemd. De kerk en de staat van Spanje hebben eeuwenlang een actief antisemitisch beleid gevoerd. In 1492 werd het verdrijvingsedict uitgevaardigd. Hiermee werden Joden gedwongen Spanje te

Arabische christenen zitten vanuit een overlevingsstrategie onder de geestelijke bedekking (ideologische invloed) van de islam

verlaten of zich tot het katholicisme te bekeren. Vanaf dat moment tot aan de afschaffing van de inquisitie in 1833 was er geen ruimte voor enige uiting van Joodse identiteit in het Spaanse koninkrijk. Als gevolg van het Tweede Vaticaans Concilie is dit verdrijvingsedict op 16 december 1968 formeel en symbolisch ingetrokken door het regime van Francisco Franco. En in 2015 keurde de regering van Spanje een wet goed die een dubbele nationaliteit toestaat aan Joodse afstammelingen die een aanvraag indienen, om 'schandelijke gebeurtenissen in het verleden van het land te compenseren'.¹ Paus Johannes Paulus II heeft ook voor de geschiedenis van de inquisitie vergoing gevraagd. Helaas heeft dit tot nu toe nog geen gevolg gevonden onder de lokale kerkautoriteiten in Spanje. Persoonlijk geloof ik dat er hierdoor nog steeds een geestelijk bolwerk is van blindheid voor de plaats van Israël in Gods hart.

Het komt er voor ons allemaal op neer, katholiek of niet, dat we Gods hart voor Israël moeten hebben. Dit kunnen we, mijns inziens, alleen door een openbaring van Gods Geest ontvangen. Laten we hier dan ook voor elkaar om bidden!

EINDNOOT

1 Alhambra Decree - Wikipedia